

Entorn

Situada al Pre-Pirineu, a 775 m. d'algada en una de les valls que forma el riu Ter, la vila de Sant Joan de les Abadesses és un excel·lent mirador a la Serra Cavallera. Per descobrir el seu entorn, us aconsellem que, a peu o en bicicleta, feu la Ruta del Ferro i el Carbó, el Sender de les Quatre Ermites, o el Recorregut de les Fonts, i si us agrada la muntanya, no deixeu de pujar als cims més emblemàtics de la Serra: el Taga (2.035m.) i el Sant Amand (1.854m). Altres activitats que podeu practicar a Sant Joan són: parapent i escalada des d'Ogassa, excursions a cavall, pesca i caça. Si us agrada esquiar, a mitja hora es troben les pistes de Vallter 2000 i Núria. No deixeu de visitar el Pantà de Cal Gat, espai natural que es troba a pocs quilòmetres de la vila i que si accediu a peu o en bicicleta per la Ruta del Ferro i del Carbó. Representa un espai de gran interès natural tan pel·le que la flora com la fauna, s'hi troba una caseta de guaita d'aus i un mirador dins del bosc de ribera per gaudir de la flora i la fauna.

Història

Els primers indicis de poblament de la vall es remunten al paleolític inferior, fa uns 200.000 anys. Cal suposar que des de la prehistòria fins al segle IX hi hagué una presència humana constant, formada per una societat rural. Guifré el Pelós va fundar el monestir de Sant Joan a les darreries del segle IX, en el seu esforç de repoblar les terres de la Catalunya Central reconquistades als àrabs. La gent que vivia escampada per la vall s'instal·là al voltant del monestir i així fou com nasqué la vila: poc a poc, la població va anar augmentant. El poble mantenia una estreta relació i, fins i tot, dependència, amb el monestir però en època moderna i contemporània el govern del monestir i de la vila s'anaren diferenciant progressivament. El segle XIX, fou una època de transformacions que modernitzaren la vila: arribà el ferrocarril gràcies a l'exploració de les mines de carbó de Surroca i la indústria guanyà terreny a l'agricultura i a la ramaderia.

Festes i tradicions

La Festa Major, dedicada al Santíssim Misteri, se celebra el segon diumenge de setembre. Entre els actes més destacats hi ha el Ball dels Pabordes, el ball propi de la vila. L'ajlec de Sant Antoni, el diumenge més proper al 13 de juny, retroba tots els vilatans a l'ermita dedicada al sant, on és típic el dinar sota el magnífic pinar. La Fira de Sant Isidre, el primer cap de setmana de maig, mostra agrícola i ramadera, amb concurs morfològic de vaca frisona i concurs de munyar a mà. El Cicle del Comte Arnau, festival multidisciplinar que té lloc el juliol i agost. Any rera any, acull espectacles de teatre, música i dansa que recuperen i ens recorden la llegenda del comte Arnau i la seva època la medieval. Els 3 dies de Trial de Santigosa, una de les proves de trial de llarga durada més prestigiosa d'Europa. Té lloc el divendres, dissabte i diumenge de Setmana Santa.

Entorno y actividades

Situada en el Pre-Pirineu, a 775m. de altitud en uno de los valles que forma el río Ter, la población de Sant Joan de les Abadesses es un excelente mirador a la Sierra Cavallera. Para descubrir su entorno, os aconsejamos que, a pie o en bicicleta, hagáis "la Ruta del Ferro i el Carbó" (ruta del hierro y el carbón), el Sendero de las Cuatro Ermitas, o la ruta de las fuentes. Si os gusta la montaña, no dejéis de subir a los picos más emblemáticos de la sierra: el Taga (2.035m.) y el Sant Amand (1.854m). Otras actividades que podéis practicar en Sant Joan son: parapente y escalada desde Ogassa, excursiones a caballo, caza y pesca. Si os gusta esquiar, a media hora se encuentran las pistas de Vallter 2000 y Núria. No dejen de visitar el Pantà de Cal Gat, entorno natural que se encuentra a pocos kilómetros del núcleo de población y al que se puede acceder a pie o en bicicleta por la Ruta del Ferro i del Carbó. Representa un espacio de gran interès natural en cuanto a flora y fauna se refiere, en el podemos encontrar una caseta de observación de aves y un mirador dentro del bosque de ribera para disfrutar de la flora y la fauna.

Historia

Los primeros indicios de asentamientos de población en el valle se remontan al paleolítico inferior, hace unos 200000 años. Se supone que des de la prehistoria hasta el siglo IX hubo presencia humana constante, formada por una sociedad rural. Wilfredo el Belloso fundó el monasterio de Sant Joan a finales del siglo IX, en su empeño de repoblar las tierras de la Catalunya Central reconquistadas a los árabes. Los habitantes de la región que vivían dispersos por el valle se instalaron alrededor del monasterio y así fue como surgió el núcleo de Sant Joan; paulatinamente fue creciendo la población. El pueblo mantenía una estrecha relación y, incluso, dependencia, con el monasterio pero en época moderna y contemporánea el gobierno y el núcleo de Sant Joan, fueron diferenciándose progresivamente. El siglo XIX, fue una época de transformaciones que modernizaron Sant Joan; llegó el ferrocarril gracias a las minas de carbón de Surroca y la industria ganó terreno a la agricultura y a la ganadería.

Tradiciones

La Fiesta Mayor, dedicada al Santísimo Misterio, se celebra el segundo domingo de septiembre. Entre los actos más destacados está el Ball dels Pabordes, danza típica de la población. La romería de Sant Antonio, el domingo más próximo al 13 de junio, reúne a todos los habitantes en la ermita dedicada al santo, donde es típico comer bajo el magnífico pinar. La Feria de San Isidro, el primer fin de semana de mayo. Es una muestra agrícola y ganadera, con un concurso morfológico de vaca frisona y concurso de ordeño a mano. El Ciclo del Conde Arnau, festival multidisciplinar que tiene lugar en julio y agosto. Años tras año, acoge espectáculos de teatro, música y danza que recuperan y nos recuerdan la leyenda del conde Arnau y su época la medieval. Los 3 días del Trial de Santigosa, una de las pruebas de trial de larga duración más prestigiosa de Europa. Tiene lugar el viernes, sábado y domingo de Semana Santa.

Itinerari Monumental

A Monestir

Va ser fundada al segle IX per Guifré el Pelós i la primera abadessa en fou Emma, la seva filla. La comunitat femenina fou expulsada al segle XI per raons poc clares (amb aquest fet s'hi relaciona la llegenda del comte Arnau) i s'hi va instal·lar una comunitat masculina que va continuar la tasca iniciada per les abadesses. L'actual construcció data del segle XII. La disposició dels absis respon a una influència occitana. Guarda en el seu interior un magnífic grup escultòric del segle XIII conegut com a Santíssim Misteri, obra de transició entre el romànic i el gòtic que representa el davallament de la creu. També s'hi troben retaules gòtics dedicats a Sant Agustí i Santa Maria la Blanca, i el sepulcre del Beat Miró, també d'estil gòtic. Les tres peces són un exemple de la producció de l'important taller d'escultura que va acollir la vila al segle XIV. El claustre gòtic, amb les arcades romàniques que comunicaven amb la sala capitular en una de les parets, i la capella barroca dels Dolors, amb una preciosa talla contemporània de la Pietat, de l'escultor Viladomat, completen el conjunt.

B Palau de l'Abadia

Residència dels abats, data dels segles XII-XV. L'escut que es conserva en la major part dels capitells del claustre gòtic interior és d'Arnau de Villalba, l'abat que el feu ampliar. Destaca també la sala tosca. En un anacronisme poètic, el poeta Joan Maragall convertí l'edifici en escenari de la llegenda del comte Arnau. Exposició permanent "Romànic una volta pel Ripollès": Es tracta d'un recorregut per les esglésies romàniques del Ripollès dels segles XI, XII i XIII, a través d'unes maquetes que han estat construïdes utilitzant els mateixos materials que els edificis reals: pedra, pissarra, ferro i fusta.

C Plaça Abadessa Emma

La font monumental va ser dedicada pel poble mexicà al mestre Jaume Nunó i Roca, santjoanès i autor de la música de l'himne nacional de Mèxic. Darrera de la Plaça hi ha el Palmàs, la seva casa natal. La nostra vila està agermanada amb la ciutat mexicana de San Luis Potosí, on va néixer l'autor de la lletra de l'himne nacional Mexicà, Francisco González Bocanegra.

D Molí Petit

Molí fariner d'origen medieval i vinculat al monestir. Va mantenir el seu ús fins la dècada de 1960, quan una esllavissada va destruir el canal que portava l'aigua fins a la bassa de darrera l'edifici i quedà en desús.

E Sant Miquel de la infermeria

Edificada al segle XII, era la capella de la infermeria del monestir, al servei dels religiosos que no podien assistir al culte de la comunitat per malaltia o vellesa. Juntament amb el Monestir i el Palau de l'Abadia configurava el clos monàstic.

G Plaça Major

Era el centre de vida social i d'intercanvi econòmic. Jaume I el Conqueridor va donar permís per tal de fer-hi el mercat setmanal, que actualment té lloc al Passeig Comte Guifré. Voltada per cases porxades, conserva les columnes amb elements gòtics. A la banda nord-oest, els porxos havien estat dobles, i acollien una taula de pedra en la qual els paraires i teixidors amidaven els seus draps. D'aquí parteixen els principals carrers de la Vila Vella, entre d'ells el Major.

H Era d'en Serralta

És una era tancada que inclou una pallissa amb una arcada gòtica. Les seves parets perimetrals són part de la muralla medieval i d'una de les seves torres de vigilància.

I Muralla

Voltava tota la Vila Vella protegint-la dels atacs de l'exterior. Constava de 24 torres i 6 portals d'accés: els principals eren el Portal Major (al començament del carrer Major), l'Almoïneria (entre el Monestir i l'Escola Abadessa Emma) i el de Ponent o de les Mercaderies. Actualment es poden observar algunes restes de l'antiga muralla, al passeig Comte Guifré, al carrer Torre Saltant i a la plaça Arquitecte Duran i Reynals.

Vila Vella

Creada de nova planta a principis del segle XIII. Fou organitzada segons l'esquema de les ciutats romanes: una sèrie de carrers paral·lels i perpendiculars amb una plaça principal com a centre; d'aquí el seu traçat poc habitual comparada amb d'altres viles medievals. Els carrers tenien assignades funcions

alternes: uns eren destinats al pas de vianants i eren els carrers dignes, per això les façanes eren més boniques (Major, Comanala, Pere Planas i Jussà), els següents eren els destinats a entrades d'animals, carros i activitats insalubres (Pere Portussa, Ponç de Monells, Aspre i Talrich). També hi havia carrers d'oficis, on s'agrupaven els gremis, d'aquí noms com carrer Canonaires o carrer dels Tints.

J Casa Maragall

En aquesta casa estuejà l'insigne poeta Joan Maragall, que trobà a la nostra vila diferents motius d'inspiració d'on sorgiren poemes com La Vaca Cega, Els Goigs de la Mare de Déu de Núria o el Comte Arnau. Un altre punt de referència maragalliana és la Font del Cubilar, al costat de la masia del mateix nom. En aquesta font el poeta trobà l'inspiració per escriure La Vaca Cega; un monilit de pedra amb el poema gravat recorda aquest fet.

K Sant Pol

Després del pont continuava el camí que s'endinsava a la vall, i a la seva vora va aparèixer el primer nucli urbà i aquesta església, en aquell temps parroquia dels vilatans. Dedicada a Sant Joan i Sant Pau, representats flanquejant el Crist en Majestat en el timpà esculpit de sobre la porta, data del segle XII. El seu actual estat la converteix en un original conjunt pedagògic, ja que permet entendre el procés de construcció de les esglésies de l'època. Des del 1997 acull el monument a la Sardana, obra de l'escultor santjoanès Francesc Fajula. L'església es troba al costat de la Pl. Anselm Clavé, urbanitzada cap al 1920 per Jeroni Martorell, amb l'expansió de la vila. La font que ornamenta la plaça és obra de Josep Camps i està coronada per una estàtua que representa el Comte Arnau.

M Pont Vell

Les bases d'aquest pont daten del 1138, quan es va acabar la construcció del pont romànic que donava entrada a la vila. Malmès pel terratrèmol del 1428, va ser reedificat en estil gòtic, amb una arcada molt esvelta que el converteix en el gòtic gòtic de més llum de la península. Al final de la Guerra Civil va ser dinamitat i el 1976 es va reconstruir fidelment, amb la volta gòtica i les petites arcades del pont romànic.

Itinerario Monumental

A Monasterio

Fue fundado en el siglo IX por Wilfredo el Velloso, aunque la construcción actual data del siglo XII. La disposición de los ábsides responde a una influencia occitana. Guarda en su interior un magnífico grupo escultórico del siglo XII conocido popularmente como Santísimo misterio, obra de transición entre románico y gótico que representa el descendimiento de la cruz. También se encuentran dos retablos góticos dedicados a San Agustín y a Santa María la Blanca, y el sepulcro del Beato Miró, también de estilo gótico. La tres piezas son un ejemplo de la producción del importante taller de escultura que acogió la población en el siglo XIV. El claustro gótico, con los arcos románicos que comunicaban con la sala capitular en una de sus paredes, y la capilla barroca de los Dolores, con una preciosa talla contemporánea de la Piedad, del escultor Viladomat, completan el conjunto.

B Palacio de la Abadía

Residencia de los abades, data de los siglos XII - XV. El escudo que se conserva en la mayor parte de los capiteles del claustro interior es de Arnau de Villalba, el abad que hizo ampliar. En un anacronismo poético, el poeta Joan Maragall lo convirtió en escenario de la leyenda del Conde Arnau. Exposición permanente "Románico una volta pel Ripollès": Un recorrido por la arquitectura románica religiosa del Ripollès, de los siglos XI, XII i XIII, mediante unas reproducciones que se han construido utilizando los mismos materiales que las iglesias reales: piedra, pizarra, hierro y madera

C Plaza Abadessa Emma

La fuente monumental fue dedicada por el pueblo mexicano al maestro Jaime Nunó Roca, hijo de Sant Joan de les Abadesses y autor de la música del himno nacional de México. Detrás de la plaza se encuentra el Palmàs, su casa natal. Nuestra población está hermanada con la ciudad mexicana de San Luis Potosí, donde nació el autor de la letra del Himno, Francisco González Bocanegra

D Molí Petit

Molino de harina de origen medieval i vinculado al monasterio. Estuvo en uso hasta la dècada de 1960, cuando un

desprendimiento destruyó el canal que llevaba el agua hasta el charco que se encuentra detrás del edificio y quedó en desuso.

E San Miguel de la Enfermería

Edificada en el siglo XII, era la capilla de la enfermería del monasterio, al servicio de los religiosos que no podían asistir al culto de la comunidad por enfermedad o vejez. Junto con el monasterio y el Palacio de la Abadía configuraba el cerco monástico.

G Plaza Mayor

Era el centro de vida social y de intercambio económico. Jaime I El Conquistador autorizó el mercado setmanal en la plaza, actualmente el mercado tiene lugar en el Passeig Comte Guifré. Rodeada de casas porticadas, conserva las columnas con elementos góticos. En el lado noroeste, el pórtico era doble y acogía una mesa de piedra donde los preparadores y tejedores median sus telas. Aquí nacen las calles principales del casco antiguo, entre ellas la calle Mayor.

H L'Era d'en Serralta

Se trata de una era cerrada que incluye un pajar con arcada gòtica. Sus paredes perimetrals son parte de la muralla medieval y de una de sus torres de vigilancia.

I Muralla

Rodeaba todo el casco antiguo, protegiéndolo de los ataques del exterior. Constaba de 24 torres y 6 portales de acceso, los principales eran el Portal Mayor (al inicio de la calle Mayor), la Limosnería (entre el Monasterio y la Escuela Abadessa Emma) y el de Poniente o de las Mercaderías. Actualmente se pueden observar algunos restos de l'antiga muralla, en el passeo Comte Guifré, en la calle Torre Saltant y en la plaça Arquitecte Duran i Reynals.

Casco Antiguo

Creada de nueva planta a principios del siglo XIII. Se estructuró según el esquema de las ciudades romanas: calles paralelas y perpendiculares con una plaza principal en el centro, esto hace que sea un trazado de pueblo poco habitual comparada con otros pueblos medievales. Las calles tenían asignadas

funciones alternas: unas estaban destinadas a entrada de animales carros y actividades insalubres (Pere Portussa, Ponç de Monells, Aspre i Talrich). También había calles de oficios, donde se agrupaban los gremios, de aquí nombres como calle Canonaires (cañoneros) o calle dels Tints (tintes).

J Casa Maragall

En esta casa veraneó el insigne poeta Joan Maragall, que encontró en nuestra población distintos motivos de inspiración, de donde surgieron poemas como La Vaca Cega, Els Goigs de la Mare de Déu de Núria o El Comte Arnau. Otro punto de referencia maragalliano es la fuente del Cubilar, al lado de la casa del mismo nombre. En esta fuente el poeta encontró inspiración para escribir La Vaca Cega; un monolito de piedra con el poema grabado recuerda este hecho.

K Sant Pol

Después del puente seguía el camino que se adentraba en el valle, y a su vera apareció el primer núcleo urbano y esta iglesia, en aquel tiempo parroquia de los villanos. Dedicada a San Juan y San Pol, representados flanqueando el Cristo en Majestat en el tímpano esculpido del lindar de la puerta, data del siglo XII. Su estado actual la convierte en un original conjunto pedagógico, ya que permite entender el proceso de construcción de las iglesias de la época. Desde 1997 acoge el monumento a la Sardana, obra del escultor de Sant Joan, Francesc Fajula. La iglesia se encuentra al lado de la Pl. Anselm Clavé, urbanizada hacia 1920 por Jeroni Martorell, con la expansión de la población. La fuente que ornamenta la plaza es obra de Josep Camps y está coronada por una estatua que representa al Conde Arnau.

M Puente Viejo

Las bases de este puente datan del 1138, cuando terminó la construcción del puente románico que daba entrada a la villa. Dañado por el terremoto de 1428, fue reedificado en estilo gòtic, con una arcada muy esbelta que lo convierte en el puente gòtico de más luz de la península. Al finalizar la Guerra Civil fue dinamitado y en 1976 reconstruido fielmente, con arco gòtico y las pequeñas arcadas del puente románico.